

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

ПРОГРАМА

**РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ**

КОНСТРУЮВАННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

серія СВІТ НАВКОЛО МЕНЕ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

**ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗУМОВОЮ
ВІДСТАЛІСТЮ «СВІТ НАВКОЛО МЕНЕ»**

ПРОГРАМА розвитку
дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю
«Конструювання»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ПРАКТИКУМ з формування конструктивної діяльності

Підготовлено:
Чеботарьовою О.В., канд. пед. наук,
старшим науковим співробітником
лабораторії олігофренопедагогіки

УДК

ББК

Програмно-методичний комплекс навчання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Світ навколо мене» (Програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю «Конструювання», методичні рекомендації, практикум з формування конструктивної діяльності / О.В.Чеботарьова. – К.: 2014. – 110с.

У програмно-методичному комплексі представлено зміст, основні методичні підходи та практикум щодо навчання конструювання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю.

Адресовано педагогам-дефектологам, психологам, керівникам спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з розумовою відсталістю, центрів психолого-педагогічної реабілітації та корекції, соціально-реабілітаційних центрів, методистам, викладачам та студентам вищих навчальних закладів, усім, хто цікавиться проблемами навчання і виховання розумово відсталих дітей.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ПРОГРАМА «КОНСТРУЮВАННЯ»	5
1.1. Пояснювальна записка	5
Перший рік навчання та виховання.....	11
Другий рік навчання та виховання.....	16
Третій рік навчання та виховання	20
Четвертий рік навчання та виховання	24
2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	32
2.1. Особливості конструювання дошкільників з розумовою відсталістю.....	29
2.2. Корекційна спрямованість навчання конструювання дошкільників з розумовою відсталістю.....	33
2.3. Технологія навчання конструювання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю.....	39
2.4. Основні види конструювання	45
3. ПРАКТИКУМ (дидактичні вправи, завдання, ігри, заняття)	55
3.1. Дидактичні завдання, ігри та вправи	55
3.2. Робота з конструктивними матеріалами	
конструювання з будівельного матеріалу.....	78
конструювання з деталей конструктора.....	85
Конструювання з паперу	87.
Конструювання з природного матеріалу.....	90
Конструювання із залишкового матеріалу	93
Конструювання з піску та снігу	94
3.3. Конспекти занять з конструювання	95
Список використаної літератури.....	110

ВСТУП

Зміст навчально-методичного комплексу «Навчання конструювання» розроблено відповідно Концепції дошкільної освіти дітей з розумовою відсталістю, яка враховує зміни щодо реформування та модернізація змісту навчання та виховання у спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливостями психофізичного розвитку, зокрема, – розумовою відсталістю.

Одним із важливих напрямів виховного процесу є навчання **конструювання дошкільників**, яке спрямоване на розвиток пізнавальних процесів, формування навичок взаємодії з дорослим, оволодіння дітьми конструктивними вміннями та навичками.

Розроблений програмно-методичний комплекс складається з програми, методичних рекомендацій та дидактичного матеріалу з формування конструктивної діяльності у дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю у спеціальних закладах освіти.

У програмно-методичному комплексі розкриваються форми, методи та прийоми організації та залучення дітей з розумовою відсталістю до різних видів конструктивної діяльності: конструювання з будівельним, природним, пластичним, залишковим матеріалами.

У методичних рекомендаціях розкривається значення, завдання, зміст, методи навчання конструюванню дошкільників, принципи організації конструктивної діяльності дітей з розумовою відсталістю, охарактеризовано основні види дитячого конструювання, форми її організації у спеціальних загальноосвітніх закладах для дітей з розумовою відсталістю; розкриваються основні прийоми роботи у процесі реалізації різних видів конструктивної діяльності дошкільника, запропоновано методичні прийоми реалізації корекційно-виховної роботи.

Дидактичні матеріали містять цікаві завдання, ігри, вправи, інструкційні карти щодо виконання конструктивних виробів з пластиліну, глини, солоного тіста, паперу, природного матеріалу.

Програмно-методичний комплекс адресовано педагогам-дефектологам, психологам, керівникам спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з розумовою відсталістю, центрів психолого-педагогічної реабілітації та корекції, соціально-реабілітаційних центрів, методистам, викладачам та студентам вищих навчальних закладів, всім, хто цікавиться проблемами навчання і виховання розумово відсталих дітей.

I. ПРОГРАМА «КОНСТРУЮВАННЯ»

Пояснювальна записка

Конструювання – один з перших видів продуктивної діяльності дошкільників, який поряд з грою та іншими продуктивними видами діяльності (ліпленням, аплікацією, ручною працею, малюванням) має провідне значення для пізнавального розвитку дітей. У процесі навчання конструювання у дітей з розумовою відсталістю розвиваються всі пізнавальні процеси, зокрема мислення, сприймання, пам'ять, мовлення, формуються розумові дії аналізу, порівняння, узагальнення, класифікації, удосконалюється зорово-моторна координація, дрібна та загальна моторика, відбувається збагачення сенсорного досвіду. Саме у процесі цієї діяльності формуються необхідні передумови щодо подальшого навчання дитини у спеціальній школі – уміння та бажання трудитися, виконувати завдання у відповідності до поставленої мети, доводити його до кінця, працювати поруч та разом з дорослими та однолітками, елементарно планувати роботу, розповідати про зміст виконаного тощо.

Конструювання пов'язано з моделюванням як реально існуючих, так і придуманих дітьми об'єктів. У процесі конструювання дитина опановує навичками моделювання простору, знайомиться із просторовими міжпредметними відношеннями, вчиться перетворювати предметні відношення різними способами – надбудовуванням, прибудовуванням, комбінуванням, конструюванням за завданням дорослого, за власним задумом.

Конструктивну діяльність у розумово відсталих дошкільників необхідно формувати у процесі розвитку предметних дій, максимально використовуючи здатність дітей до наслідування. Виконуючи дії за наслідуванням, вони починають спільно з дорослим створювати найпростіші будівлі з кубиків, паличок та іншого будівельного матеріалу; гратися із цими конструкціями, називаючи їх словами. Педагог підводить дітей до розуміння того, що будівлі відображають реальні предмети. У ході цілеспрямованої роботи у дітей з розумовою відсталістю формуються елементи предметно-ігрової діяльності: вони опановують деякими ігровими діями й умінням виконувати побудови за наслідуванням.

1-й рік навчання та виховання

(____ годин, ____ години на тиждень)

№ з\п	К-ть год	Зміст навчально-виховної роботи	Орієнтовні показники розвитку	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1		<p><i>Пропедевтичний період</i></p> <p>Ознайомлення дітей з матеріалом для конструювання (їхніми конструктивними властивостями).</p> <p>Елементи будівельних наборів (кубик, брусок, цеглинка). Дидактична гра «Чарівна торбинка».</p> <p>Побудова елементарних конструкцій (2-3 елементи) для сюжетних ігор за наслідуванням та показом педагога, використовуючи напольний та настільний будівельні набори («Вежа», «Будиночок для ляльки», «Доріжка» «Паркан»).</p> <p>Виконання спеціальних дидактичних ігор та вправ з розвитку сприймання форми, величини, кольору предметів (на матеріалі будівельних наборів).</p>	<p><i>Дитина:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про напольний і настільний будівельний матеріал, м'які модулі; - розрізняє (показує з допомогою вказівного жесту) елементи будівельних наборів (кубик, брусок, цеглинка). - будує елементарні конструкції з 2-3 елементів з допомогою педагога; - виконує найпростіші побудови з паличок «Будинок», «Доріжка», «Паркан» з допомогою педагога. - розрізняє (показує) основні кольори з допомогою педагога; 	<p><i>Пізнавальний розвиток:</i> формування уявлень про будівельні матеріали, їхні конструктивні властивості.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток:</i> використання назв будівельних матеріалів, елементів будівельних наборів у зв'язному мовленні дитини.</p> <p><i>Особистісний розвиток:</i> формування позитивного ставлення та інтересу до конструктивної діяльності.</p> <p><i>Сенсомоторний розвиток:</i> формування сенсорних еталонів, розвиток дрібної моторики, координації в системі «око-рука» у процесі виконання дітьми дидактичних ігор та вправ з конструювання.</p>

II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАВЧАННЯ КОНСТРУЮВАННЯ ДІТЕЙ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

2.1. Особливості конструювання дошкільників з розумовою відсталістю.

У дошкільному дитинстві конструктивна, ігрова, образотворча, трудова, комунікативна діяльність лежать в основі виникнення усіх психологічних новоутворень і становлення особистості дитини в цілому. Однак у дітей з розумовою відсталістю конструктивна діяльність, як і всі інші, формується із запізненням та з відхиленнями на всіх етапах розвитку. Лише у процесі спеціально організованого навчання у дітей із розумовою відсталістю розвиваються провідні види дитячої діяльності (О.П. Гаврилушкіна, А.А. Катаєва, О.А. Єкжанова, В.І. Лубовський, Н.Д. Соколова, О.А. Стребелєва та ін.).

Конструювання як особливий вид продуктивної діяльності виникає лише на певному етапі розвитку психіки і знаходиться в залежності від рівня сприймання, мислення, ігрової діяльності, ступеня мовленнєвого розвитку дитини.

Стійкі порушення психічного розвитку, пов'язані з недостатністю пізнавальної діяльності у дошкільників з розумовою відсталістю, обумовлюють слабку допитливість та уповільнену научуваність, тобто низьку здатність опанувати суспільний досвід у вигляді знань, умінь та навичок.

Значні порушення усіх пізнавальних процесів у дітей (сприймання, пам'яті, уваги, мислення, мовлення, уваги) призводять до неможливості ними самостійного опанування як грою, так і продуктивними видами діяльності (малюванням, ліпленням, аплікацією, ручною працею, конструюванням).

Недорозвинення ігрової діяльності значною мірою позначається на характері конструктивної діяльності дошкільників з розумовою відсталістю. Їхні дії мають процесуальний характер.

Якщо діти з типовим психічним розвитком у віці 4-5 років захоплено грають з будівельним матеріалом, створюють споруди в сюжетно-рольових іграх і ці ігри

стають їх нагальною потребою, вирізняючись яскравою емоційною забарвленістю, то у дітей з розумовою відсталістю виникають тільки елементарні предметні дії, які за своїм характером ще не є ігровими.

Своєрідними виявляються і дії, які здійснюють діти з розумовою відсталістю з конструктивними матеріалами. Діючи з елементами будівельних наборів, вони безцільно перекладають їх з одного місця на інше, хаотично нагромаджують один на одний, споруджують безформні споруди, які не мають предметного змісту і ніяк не пояснюються самими дітьми. Таким спорудам властива, як правило, крайня нестійкість, вони з гуркотом розсипаються, викликаючи у розумово відсталих дітей найчастіше неадекватну радісну реакцію. Треба сказати, що деякі з дітей спеціально розбивають споруди, радіючи моменту руйнування. Відсутність цілеспрямованості на отримання продуктивного результату свідчить про те, що ці дії з будівельними матеріалами теж ще знаходяться на процесуальному рівні.

Звичайно, описані дії з конструктивними матеріалами неправомірно називати конструюванням. На цьому етапі розумово відсталі діти ще не усвідомлюють можливість особливого використання будівельних наборів, їх продуктивного характеру. Вони не розуміють того, що з деталей можна створювати споруди, які могли б мати конкретне предметне значення і бути використані в грі.

Характеризуючи конструктивні дії розумово відсталих дітей дошкільного віку, не можна не звернути увагу на наявність дій, які не тільки не спрямовані на отримання продуктивно-предметного результату, але які по своїй суті суперечать конструктивним властивостям будівельних матеріалів. До їх числа відносяться облизування, покусування, відкидання, постукування об стіл і т. д. Такі дії можна спостерігати у багатьох розумово відсталих дітей до кінця дошкільного віку, якщо з ними не проводилася спеціальна робота на ранньому етапі розвитку.

2.2. Корекційна спрямованість змісту навчання конструювання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю

Одним із ефективних засобів корекційного впливу на розвиток пізнавальних процесів дошкільників з розумовою відсталістю виступає спеціально організована конструктивна діяльність (О.П.Гаврилушкіна, Е.К.Гульянц, С.І.Давидова, О.А.Єкжанова, Л.В.Каліннікова, О.А.Стребєлева, Н.Г.Морозова, Н.Д.Соколова та ін.)

У процесі конструювання у дітей з розумовою відсталістю відбувається розвиток усіх пізнавальних процесів, зокрема мислення, сприймання, пам'яті, мовлення, формування розумових дій аналізу, порівняння, узагальнення, класифікації, удосконалюється зорово-моторна координація, дрібна та загальна моторика, збагачується сенсорний досвід за умов спеціально організованого корекційного навчання. Саме у процесі цієї діяльності створюються необхідні передумови щодо подальшого навчання дитини у спеціальній школі – уміння та бажання трудитися, виконувати завдання у відповідності до поставленої мети, доводити його до кінця, працювати поруч та разом з дорослими та однолітками, елементарно планувати роботу, розповідати про зміст виконаного тощо (В.І.Бондар, О.М.Граборов, Г.М.Дульнєв, В.Ю.Карвяліс, Г.М.Мерсіянова, Н.П.Павлова, К.М.Турчинська, О.П.Хохліна та ін.).

У процесі навчання конструювання у дітей формуються знання про моделювання простору на основі засвоєння просторових міжпредметних відношень, різних способів побудови будівель – надбудовування, прибудовування, комбінування, конструювання за завданням дорослого, власним задумом.

У ході цілеспрямованої роботи у дітей з розумовою відсталістю формуються навички конструктивно-ігрової діяльності: вони навчаються ігровим діям та засвоюють уміння виконувати елементарні побудови за наслідуванням.

2.3. Технологія навчання конструювання дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю

Конструювання – вид продуктивної діяльності дошкільників, що передбачає створення конструкцій з окремих частин і деталей. Відомі вчені-дефектологи вказують, що поряд з грою та ліпленням, аплікацією, ручною працею, малюванням, конструювання має важливе значення для пізнавального розвитку дітей (О.П.Гаврилушкіна, Е.К.Гульянц, С.І.Давидова, О.А.Єкжанова, Л.В.Каліннікова, О.А.Стребелева, Н.Г.Морозова, Н.Д.Соколова та ін.). Виконання конструктивних завдань розвиває технічні здібності дітей, сприяє розвитку винахідницьких вмінь на якостей.

Конструювання пов'язано з моделюванням як реально існуючих, так і створених за власним задумом об'єктів. У процесі конструювання у дитини розвиваються навички зорово-моторної координації, формуються знання про моделювання простору на основі різних способів побудови будівель – надбудовування, прибудовування, комбінування, конструювання за завданням дорослого, власним задумом (О.П.Гаврилушкіна, О.А.Єкжанова, О.А.Стребелева).

Конструювання розглядається як процес створення цілісного об'єкту з окремих елементів різних матеріалів (паперу, картону, дерева, спеціальних будівельних наборів і конструкторів) (О.П.Гаврилушкіна, Е.К.Гульянц, С.І.Давидова, О.А.Єкжанова, Л.В.Каліннікова, О.А.Стребелева, Н.Г.Морозова, Н.Д.Соколова).

У процесі конструювання у дітей закріплюються уявлення про форму і розмір, колір предметів, їх фізичні властивості, розвивається цілеспрямованість власних дій, формуються конструктивні здібності. Дослідження науковців доводять значні пізнавальні можливості конструктивної діяльності дітей, у процесі якої розвивається мислення, тренується пошукова функція розумової діяльності (О.П.Гаврилушкіна, Л.А.Парамонова, О.А.Єкжанова, З.В.Ліштван, Т.С.Комарова ін.).

2.4. Основні види конструювання

У процесі навчання конструктивній діяльності в дитячому закладі використовуються будівельний матеріал, конструктори, папір, природні матеріали та ін. Вид матеріалу визначає й вид конструювання – конструювання з будівельного матеріалу, конструювання з паперу, конструювання із природного матеріалу тощо.

Будівельний матеріал – це набір різноманітних геометричних тіл (куб, циліндр, призма тощо). Він поділяється на дрібний (настільний) і великий. На заняттях використовуються різноманітні набори дрібного (настільного) будівельного матеріалу.

Організуючи дитячу конструктивну діяльність із будівельних матеріалів, вихователь використовує також і різноманітні дрібні іграшки, що зображують людей, тварин, рослини, транспорт тощо.

Діти дошкільного віку, створюючи предмети навколишнього середовища, будують під керівництвом вихователя з конкретною метою – будиночок для зайчика, міст для транспорту й пішоходів тощо. Використання іграшок у конструюванні надає йому осмисленості та цілеспрямованості, сприяючи подальшому розвитку ігрової діяльності дітей. Зберігати будівельний матеріал найзручніше в спеціальних шафах із відділеннями для кожного виду деталей. Матеріал завжди повинен бути розкладений за формами, щоб діти могли швидко взяти кожну з них.

Розкладання матеріалу за формами не тільки полегшує роботу з ним, але й сприяє прискоренню запам'ятовування назв цих форм.

ПРАКТИКУМ З ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

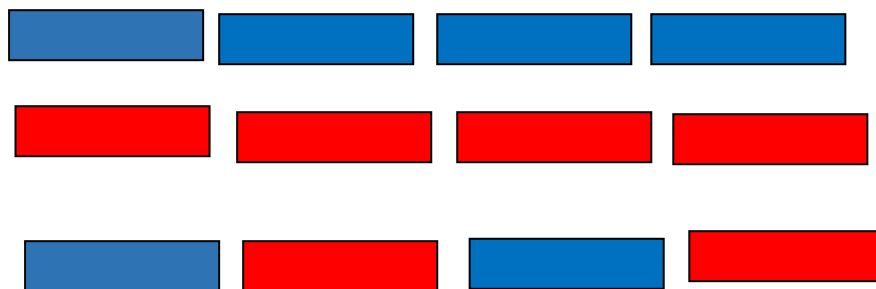
Дидактичні ігри, завдання та вправи з розвитку конструктивного мислення, уваги, пам'яті, дрібної моторики

Дидактична гра «Склади ланцюжок»

Мета: розвивати увагу, мислення, дрібну моторику рук.

Вчити викладати геометричні фігури за зразком.

Виховувати спостережливість, зосередженість, кмітливість.

Дидактична гра «Якось круг у ліс пішов»

Мета: Розвивати мислення, увагу.

Вчити на прикладі геометричних плоских фігур викладати силуети за зразком.

Закріпити вміння фігури за зразком та інструкцією.

(мал.)

Дидактична вправа «Ось Мотрійка руки в боки узяла, до фігур позабавлятися прийшла»

Мета: Розвивати увагу, мислення, вміння виконувати на панно викладання заданих фігур.

Закріпити знання про геометричні фігури та вміння орієнтуватися у просторі.

Дидактична гра «Що на що схоже»

Мета: Формувати вміння порівнювати предмети навколишнього середовища з геометричними фігурами.

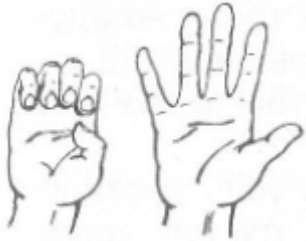
Виховувати інтерес до розповідей дітей.

Розминка

1. Пальцями однієї руки по чергово розминати ділянки між пальцями другої.
2. Те саме зробити другою рукою.

Кішечка

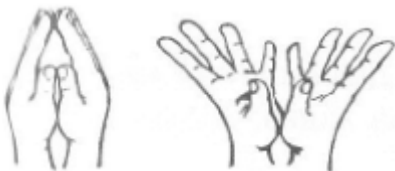
1. Різко зігнути напружені пальці, як розлючена кицька, яка випускає кігті і шипить: "Ш-ш-ш!"
2. Плавню розпрямили пальці і задоволено промуркотіти: «Мур-р!»

Рахівничка

1. Руки витягнути перед собою, пальці напружені.
2. По чергово згинати пальці, починаючи з великого, і рахувати: "Один, два, три..."
3. Розгинати, рахуючи у зворотному порядку.
4. Те саме зробити, починаючи з мізинця.
5. Розслабити руки.

Тюльпан

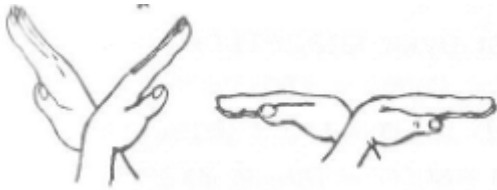

1. Зімкнути долоні у форму бутона тюльпана.
2. Повільно розправляти напружені пальці.
3. Закінчити різким розкриттям пелюсток тюльпана і розслабити руки.

Метелик

1. Скласти напружені кисті рук разом зворотним боком.

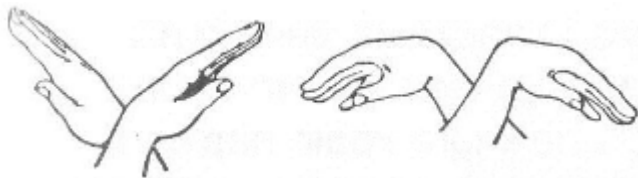

2. Швидкими різкими рухами махати ними, як метелик крилами.

Птах

1. Скласти кисті рук разом зворотним боком.

2. Повільними плавними рухами махати розслабленими руками, як птах крилами.

Гребінець

Пальці зімкнені в замок. Кінці пальців правої руки натискають на верхню частину тильної сторони долоні лівої руки, пригинаючи її так, як показано на малюнку, а пальці лівої встають, як гребінець півня.

Пальчики вітаються

Кінчиком великого пальця правої руки торкатися по чергово кінчиків вказівного, середнього, безіменного пальців та мізинця цієї самої руки.

Конструювання з паперу

Відгадай

Довговухий пострибайчик.
Відгадайте: хто це? (*Зайчик*)

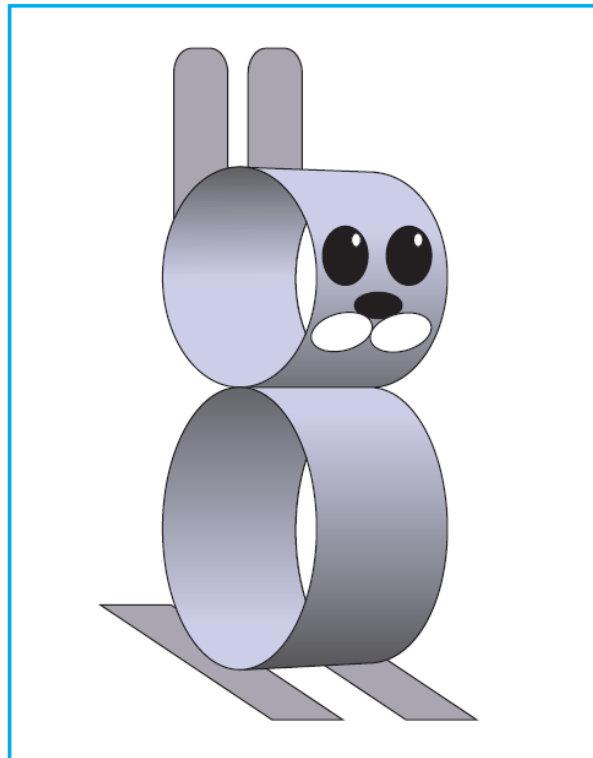
Кругом квочки бігають
жовті клубочки. (*Курчатка*)

Червонясту шубку має,
по гілках вона стрибає.
Горішки зриває і в дупло ховає.
(*Білка*)

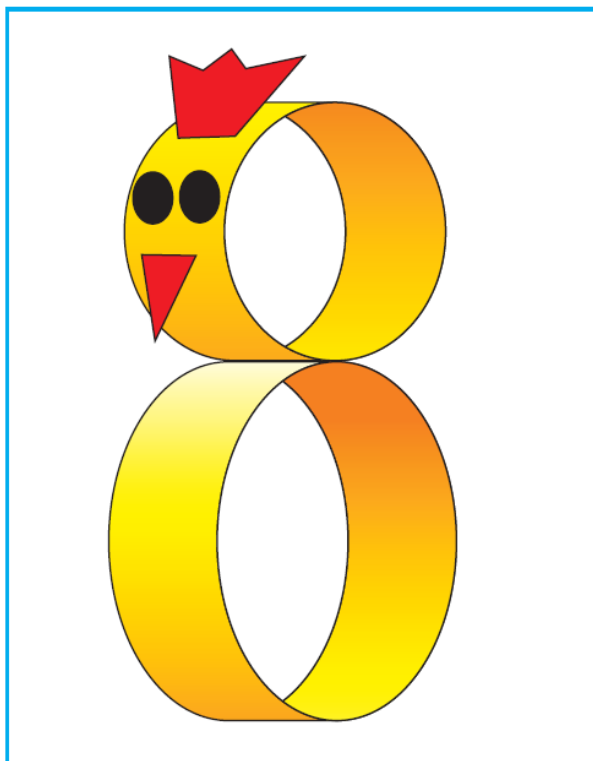
Роздивись ці іграшки.
Вони зроблені з паперових смужок.

Подумай і скажи:
чим зайчик відрізняється від білочки,
від курчатка?

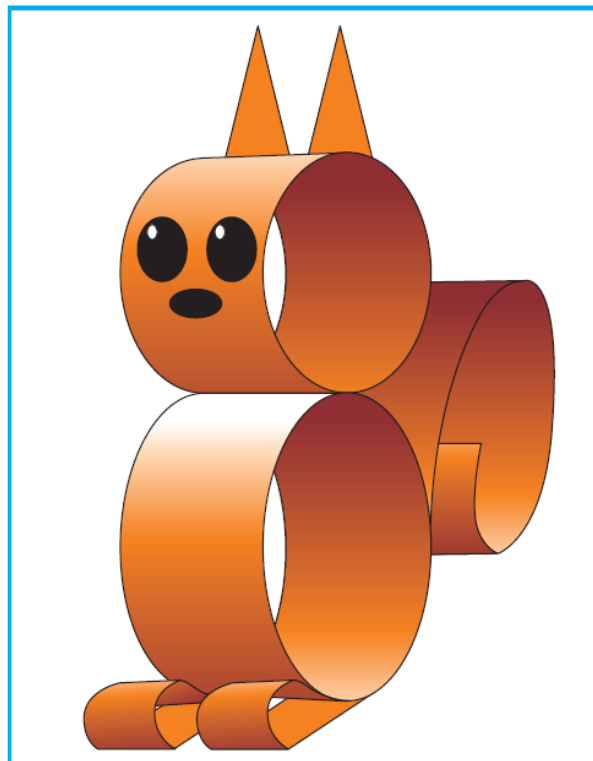
Зайчик

Курчатко

Білочка

ЛІТЕРАТУРА

1. Войлокова Е.Ф. Сенсорное воспитание дошкольников с интеллектуальной недостаточностью: Учебно-методическое пособие / Е.Ф.Войлокова, Ю.В.Андрухович, Л.Ю. Ковалева. - СПб.:КАРО, 2005.- 304с.
2. Гаврилушкина О.П. Воспитание и обучение умственно отсталых дошкольников. / О.П Гаврилушкина, Н.Д.Соколова – Книга для воспитателя. - М.: Просвещение, 1985. – 78с.
3. Гаврилушкина О.П. Обучение конструированию в дошкольных учреждениях для умственно отсталых детей: Кн. для учителя.- М.: Просвещение, 1991.- 94 с.
4. Белошиста А.В. Граємо і конструємо. Книга для батьків і дітей 3-4 років /А.В Белошиста. - М.: Дрофа, 2008. - 100с.
5. Давидчук А.Н. Развитие у дошкольников конструктивного творчества. М.: Просвещение, 1976.
6. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. – К.:Знання, 2008.- 359с.
7. Катаева А.А./ Дошкольная олигофренопедагогика / А.А.Катаева, Е.А Стребелева – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 208с.
8. Катаева А.А., Стребелева Е.А. Дидактические игры и упражнения в обучении умственно отсталых дошкольников: Кн. для учителя – М.: «БУКМАСТЕР», 1993.– 191 с: ил.
9. Комарова Т. С., Савенков А. И. Коллективное творчество дошкольников. М., 2005.
10. Куцакова Л. В. Конструирование и ручной труд в детском саду: Пособие для воспитателя детского сада. – М.: Просвещение, 1990.
11. Лиштван З.В. Конструирование: Пособие для воспитателя дет. сада. – М.: Просвещение, 1981. – 159 с., ил. – (Б-ка воспитателя дет. сада.)
12. Малик О. А. Занятия по изобразительной деятельности. Коллективное творчество.- М.: ТЦ Сфера, 2009.

13. Мерсіянова Г.М. Трудове виховання розумово відсталої дитини в сім'ї / Мерсіянова Г.М. // Виховання дитини зі зниженим інтелектуальним розвитком в умовах сім'ї. –К.: Наук. світ. 2008.- С. 150-176.
14. Мерсіянова Г.М., Трикоз С.В. Посібник «Образотворча діяльність у дошкільних закладах» методичні рекомендації молодша група, середня група, старша група. / Г.М Мерсіянова., С.В. Трикоз // – К.: «Літера ЛТД», 2011 – с.96.
15. Парамонова, Л.А. Теорія і методика творчого конструювання в дитячому садку /Л.А. Парамонова. - М.: Академія, 2002. - 192с
16. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка/ Т.І.Поніманська. – К.: Академвидав, 2004.
17. Програма виховання та навчання розумово відсталих дітей дошкільноговіку. - К.: ТОВ «ЛДЛ» 2000. -118 с.
18. Психологічні умови ефективності дошкільного навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я / [за наук. Ред. В.В. Тарасун].– К.: ПП „Актуальна освіта” – 2005.- 286 с. з іл.
19. Самойленко И. В. Как развивать таланты ребенка: От рождения до пяти лет.- М.: ООО ИКТЦ «Лада», 2009.
20. Творогова Н.О. Конструктивна творчість дошкільників /Н.О. Творогова. - Х. : Вид. група «Основа», 2011. - 160 с. : іл. - Серія «Творчому педагогу».
21. Трикоз С.В. Корекційні технології сенсорного виховання розумово відсталих дошкільників / Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології: Збірник наукових праць: Вип. 7 / За ред. Т.В. Сак. – К., 2012 –С 132-138
22. Хохліна О.П. Підготовка розумово відсталої дитини до навчання в школі / О.П.Хохліна – Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї: Поради батькам. - К.: Наук, світ, 2005. - С. 163- 184.
23. Чеботарьова О.В. Корекційно-розвивальна спрямованість змісту навчання конструювання дошкільників з розумовою відсталістю // Науковий

часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Вип. 19. – Київ, 2012. – С. 269-272.

24. Чеботарьова О.В. Розвиток пізнавальної діяльності дошкільників із розумовою відсталістю засобом конструювання // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету: Серія соціально-педагогічна. Вип. 21, – 2012. – С. 262-268.

25. Шайдурова, Н.В. Розвиток дитини в конструктивній діяльності /Н.В. Шайдурова. - М.: ТЦ Сфера, 2008. - 128с.

8. Щеглова О. Оригами. Волшебный мир бумаги. Новая книга оригами.- Ростов н/Д, 2007.

9. Чен Н. В. Замечательные поделки своими руками.- Х., 2007.